

בית המקדש שנחרב בגלל שנאת חנם שפיכות דמים שבכל דור ודור

דברי התעוררות ממורנו הרב יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א

תשעה באב תשע"א

וכיון שראה שמואל את דוד אדמוני, נתיירא ואמר אף זה שופך דמים כעשו. א"ל הקב"ה "עם יפה עינים" – עשו מדעת עצמו הורג, אבל זה מדעת סנהדרין הורג. ולמדנו שאף על פי שדוד הנמלך הרג על פי דין מ"מ לא היה מתאים לבניין בית המקדש. וביאר בפירוש מצודות דוד שם בדברי הימים, שהוא כעין ברזל שאין עושים עמו מזבח.

חורבן בית המקדש על ידי אדום שמשלו לברזל בית המקדש נחרב על ידי מלכות אדום שהם מזרעו של עשו, ומובא במדרש, שהברזל אינו בין החומרים שמהם נבנה בית המקדש והמשכן, זהב זה כסף זה מדי ונחושת זה יו, אבל ברזל אין כתיב כאן, לפי שמשלה בו אדום הרשעה, שהחריבה את בית המקדש. ואף שבכל גם החריבה אותו, מ"מ אדום קעקעה אותו, שהרי בני אדום אומרים "ערו ערו עד היסוד בה".

בשעת בניין בית המקדש דאגו שלא תהיה שום שייכות לברזל לא בפועל ולא בדוד המלך שהיה קשור לרציחה, אבל החורבן נעשה על ידי אדום שהם משולים לברזל וזהו כוחו של עשו שהוא נתברך על חרבך תחיה, ושמואל הנביא חשש שדוד המלך מזכיר את עשו, כיון שהוא אדמוני.

נמצא שהכוח של בית המקדש שהוא מקום השראת השכינה רק על ידי שלום, ומי שיכול לבטל ולהרוס את בית המקדש זהו רק מי שהוא נמשל לחרב ולברזל.

שנאת חנם עניינה רציחה

עברות שבין אדם לחברו הם נמשלות לרציחה, שנאת חנם מוגדרת בגמ' ביומא "דוקרין זה את זה בחרבות שבלשונם". זה עצמו נחשב רצח, והוא מוגדר בתוך שנאת חנם, נמצא שאין זה רק עניין של מידות רעות, אלא יש להם כוח הרסני כרציחה ממש, והראיה שהעונש של שניהם שווה.

שנאת חנם שורשה באמונה לקויה

שנאת חנם שורשה באמונה לקויה, אם אדם היה יודע שהכל מאיתו יתברך, לא היה שונא ולא מקפיד על חברו, בחינם. יש דברים שמותר להקפיד יש דברים שאנשים נוהגים שלא על פי דין, זה כבר לא שנאת חנם, אלו דברים שיש להם סיבה, אבל כל דבר צריך שיקול דעת תורני והלכתי.

חומר עניין הלבנת פנים מרציחה גופיה

העברות של הלבנת פנים חמורה עד למאוד, שכתוב שהמלביץ פני חברו אין לו חלק לעולם הבא, ושואל רבנו יונה למה על הרוצח לא נאמר שאין לו חלק לעולם הבא, ומתוך שמי שרצח יש לו מקום לחרטה כיון שהוא מתעשת

גמ' יומא דף ט: מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני ג' דברים שהיו בו, ע"ז ג"ע ושפיכות דמים, אבל מקדש שני שהיה עוסקים בתורה ובמצוות ובגמ"ה, מפני מה חרב, מפני שהיתה בו שנאת חנם. ועיין עוד בגמ' שבת דף לג. בעוון שפיכות דמים ביהמ"ק חרב ושכינה מסתלקת מישראל. ומבואר עוד בגמ' ביומא הנ"ל ששקולה שנאת חנם כנגד ג' עברות חמורות, שהרי שנאת חנם כבוחה להחריב בית המקדש. ועיין שם בגמ' ששאלו שהרי שנאת חנם היתה קיימת גם במקדש ראשון, שנאמר מגורי אל חרב היו את עמי לכן ספוק אל ירך, וא"ר אליעזר אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה ודוקרין זה את זה בחרבות שבלשונם, ותיירצו ההוא בנשיאי ישראל.

הרי לן בחז"ל שהגורם העיקרי לחורבן הבית הוא העברות שבין אדם לחברו, וכן מתבאר מדברי הגמ' בשבת הנ"ל, שעיקר סיבת החורבן היתה בגלל ש"ד.

ויש להתבונן מה הוא החיבור של בית המקדש לעם ישראל ששפיכות דמים ושנאת חנם מנתקות אותו מאיתנו.

בית המקדש הוא מקור החיות של עם ישראל והוא מכונה בית חיינו וכמו שאנו אומרים "רחם על ציון כי הוא בית חיינו". אותה חיות אינה רק כמשל בעלמא, אלא חז"ל דורשים על הפסוק "כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות" צוארך זה בית המקדש, כשם שניטל הצואר אין חיים, כך אין חיים לישראל מזמן שבת המקדש חרב.

הרמב"ם בפ"א מהלכות בית הבחירה כותב על בית המקדש "בית מוכן לה' להיות מקריבים בו קורבנות". והיינו שעיקר תכלית בית המקדש הוא להקריב בו קורבנות, ונמצא לפי זה שלמזבח תפקיד מאוד משמעותי בבית המקדש, שעל ידו אפשר להגיע לתכלית בניין הבית.

איסור הנפת ברזל על המזבח

בבניין המזבח אסור להניף ברזל שנאמר "ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אותן גזית, כי חרבך הנפת עליה ותחללה". ובאר רש"י יתרו כ', כ"ב, שהמזבח נברא להאריך ימיו של האדם והברזל נברא לקצר ימיו של האדם, אינו בדין שיונף המקצר על המאריך. ועוד שהמזבח מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיכך לא יבוא עליו כורת ומחבל.

כמו כן אנו מוצאים בדברי הימים כ"ח, ג', שדוד המלך לא זכה שיבנה בית המקדש על ידו, כיון שהיה עסוק בשפיכות דמים. "לא תבנה בית לשמי כי איש מלחמות אתה ודמים שפכת". והנה דוד המלך הרג על פי דין ועל פי תורה, ומ"מ לא היה מתאים לבניין בית המקדש. ועיין במדרש ב"ר פרשה ס"ג י"א, שדרשו על עשו, אדמוני - א"ר אבא בר כהנא, כאילו שופך דמים.

ושם על לב מה שעשה, אבל מלבין פני חברו לא מרגיש מה שעושה.

בעברות שבין אדם לחברו ישנם "רציחות" בלי שימת לב

וזהו החומר של עברות שבין אדם לחברו שיש בהם הרבה דברים שאדם לא מרגיש כלל שהוא עושה, הוא לא מרגיש שהוא רוצח את חברו, הוא לא מרגיש שבדיבור אחד הוא "מחסל" את חברו. מפורסמים דברי האדמו"ר מקוצק על הפסוק "כי באפס הרגו איש" וביאר בדרך צחות שלפעמים מקימוט אף אפשר להרוג איש. וכך כהנה וכהנה רבות על ידי לשון הרע ורכילות, הוצאת שם רע.

אנשים קונים מידע ומוכרים אותו עובר לסוחר אפילו בלי שבדקו בדיקה שטחית אם יש שמץ של אמת בדברים, והכל מגיע מזלזול נורא של החשיבות של האדם השני.

יש ואנשים שופכים דמים בשב ואל תעשה, לא הולכים לשמחה של חבר, האדם מחכה לאורחים, הזמן מנות והשולחנות נשארו מיותמים, יש אנשים שהשפתיים שלהם מכווצות ואפילו לא ניגשים להגיד "מזל טוב". צריך לדעת שלא כל אחד נמדד לפי מה שאדם חושב שהוא היה מרגיש באותו מצב.

ואהבת לרעך כמוך, אינו כפשוטו כמוך ממש, אלא באותה רגישות שאתה היית רוצה שיתייחסו אליך אילו אתה הייתה באותו מצב.

יש אנשים שלא באים לסעודה רק לריקודים, הם צריכים לקחת בחשבון שגם אליהם יבואו רק לריקודים, ובמידה שאדם מודד בה מודדין לו.

כמוכן שבכל דבר יש את הדין ואת הלפנים משורת הדין, אבל עיקר כוונתי היא על הרגישות שצריך להרגיש את השני. ואפילו אם לא מגיעים לשמחתו יש הרבה דרכים למקום להביע את הרגשת ההחמצה. מי לא עסוק כהיום, ואפילו הכי מצפה בכל ליבו שיבואו לשמחתו. ובפרט אם חברו טרח והגיע אליו לשמחה ופעמים אף מחוץ לעיר.

צריך להפנים שאברך שלומד בהתמדה הוא האדם העסוק ביותר בעולם, וכל רגע של ביטול הרי הוא מאבד אלפי זהב וכסף, ואם הוא מוצא זמן ללכת לשמוח עם חברו, סימן שכל אחד יכול לעשות זאת. אלא שכאן בא היצר הרע והמידות ומבלבלים את האדם, ואומר לו "לי יש חנות" מה אתה רוצה שאני יסגור את החנות, התשובה "גם לי יש חנות" גדולה הרבה יותר משלך וההפסד שלי גדול משלך. אלא שנוח לו לאדם לחשוב תמיד שהוא העסוק וחברו הוא המובטל.

המחלוקת היא מעניינת בניגוד לשלום שהוא רגילות

כשמתבוננים רואים שלהיות במחלוקת זה "מעניין" בשונה מהשלום שהוא משעמם, השלום הם חיים אפורים בלי שום חידוש עולם כמהגו נוהג, אבל מחלוקת היא דבר מעניין מאוד, כל יום יש חדשות כל אחד שהוא מרגיש צד במחלוקת מפעיל את גלגלי המוח השכם והערב.

שמעתי בשם הרב הוטנר זצ"ל שאמר שלא כמו שהעולם חושב שמחלוקת צריך לעשות, מחלוקת נעשית מאליה, ורק את השלום צריך לעשות שנאמר "עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל". את השלום צריך לברוא כיון שהוא לא דבר שממילא.

אהרון הכהן היה אוהב שלום ורודף שלום, ולכאורה מה הגדלות המיוחדת שהיתה באהרון הכהן, ומילא על החלק של רודף שלום ניתן להבין שהוא הטריח את עצמו להשכין שלום. אבל "אוהב שלום" מאי רבותיה, כולם אוהבים שלום. והתשובה שלאהוב שלום זו מדרגה כיון שהשלום משעמם ורוב בני אדם לא אוהבים אותו אלא את המחלוקת.

חורבן הבית הוא בגלל הסכינא חריפא "הלשון"

בית המקדש נחרב כיון שבני אדם באותו דור עסקו ברציחה בכל המובנים של עברות שבין אדם לחברו, וממילא אין כוח לחיות של בית המקדש. ואם בית המקדש מכונה בית חיינו הרי הוא צריך את כוח החיות שלו. ואם עץ ישראל לא עוסק בחיים אלא ברציחה אין כוח לבית המקדש לשרוד.

בית המקדש הוא בבחינת צוואר כמגדל דוד צוואר, כאשר רוצים להרוג אדם אז משפכים את ראשו מהצוואר, כך שוחטים בעל חיים וכך הדרך לרצוח בני אדם רח"ל. עם ישראל במעשיו כביכול ניתק את הצוואר שהוא בית המקדש.

ואיך הוא ניתק, על ידי הלשון שהיא בבחינת חרב, היא סכינא חריפא של האדם שאתו הוא יכול לשחות ולהרוג בקלות את חברו.

והתיקון לכל זה הוא אהבת חנם והדקדוק במצוות שבין אדם לחברו, אנשים שמפסידים בדין תורה נוטים לשנוא ולהקפיד על הדין, אדם צריך לדעת שאלוקים ניצב בעדת קל. הוא נמצא עם דיינים כשרים ונותן להם את הסייעתא דשמיא לפסוק דין אמת, ובי"ה לא אלמן ישראל שזכה בדיינים אנשי אמת שונאי בצע. אבל בנוהג שבעולם שמי שמפסיד מיד מוציא לעז ומזה את הדיינים. וישנם כאלו שמחציפים ללכת לערכאות בלי היתר מבית דין.

אדם צריך לשים לב שכסף שמקבל מבית משפט מה שלא מגיע לו על פי דין זה גזל גמור, והרי הוא כמי שמכניס ידו לכיס חברו וגזלו.

אשה שתובעת מזונות מבעלה בבית משפט, כל אגורה שתקבל שלא על פי דין הרי זה גזל, וכך גם משפחות שענייני הירושה שביניהם נידונים בערכאות עוברים באיסורי גזילה חמורים.

וכך גם מוסדות שהולכים לבית משפט כנגד דין תורה הרי זה עוול ורעות רוח, וכל אחד ששואלים אותו על מה ולמה, אומר "הדיינים טעו", אמירה זו כל כולה בחסרון אמונה ובדעת נמוכה של אנשים בעלי מחלוקת שיודעים רק להרויח ולא יודעים שצריך לדעת גם להפסיד.